

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента Людмили Василенко на дисертаційне дослідження Чен Хань «Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження та її наукова затребуваність

Визначальним фактором національної ідентичності людини є усвідомлення нею культурних цінностей свого народу і своєї нації. Саме культура лежить в основі національної диференціації спільнот, національної самоідентифікації індивіда і є найважливішим засобом формування його національної самосвідомості. У цьому контексті значущість представленого дослідження полягає в тому, що в сучасних умовах пошуку джерел духовного відродження особистості важливо розвивати свою національну культуру, зосередити в собі характер народу, виховати гідну особистість, яка зможе підтримувати, зберігати і передавати народні традиції. Все це засвідчує, що існує нагальна потреба у цілеспрямованій підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до утворення в них компетентностей щодо формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості.

Своєчасність наукових розвідок із обраної проблематики поглиблюється й необхідністю подолання існуючих, у системі професійної підготовки здобувачів вищої освіти, суперечностей (між актуальністю освітніх завдань щодо формування національної культури школярів та відсутністю практико-орієнтованої стратегії на застосування національно-культурного потенціалу народно-пісенної творчості; між національно-культурними властивостями народно-пісенної творчості та відсутністю методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до її застосування; між важливістю підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості в освітніх традиціях різних держав та відсутністю розроблених критеріїв і показників щодо оцінювання зазначеної фахової якості), які підтверджують, що досліджена проблема є дійсно на часі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків дослідження, їх достовірність та повнота викладу в опублікованих працях

Детальне ознайомлення з дисертацією Чен Хань дає підстави стверджувати, що основні положення щодо сутності, змісту, структури, критеріїв, показників та рівнів підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-

пісенної творчості; застосовані у межах дослідження сучасні концепції технологізації мистецької освіти щодо предмету дослідження; наукові підходи й принципи, що стали міцним методологічним підґрунтям у визначенні педагогічних умов і методів, представлених в авторській моделі, викладено логічно і переконливо.

Висновки щодо ефективності застосування запропонованої моделі методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості та рекомендації щодо її впровадження в процес професійної підготовки ґрунтуються на власних дослідження здобувачки.

Маємо засвідчити, що цілком кваліфіковано представлено науковий апарат дослідження, де об'єктом стала фахова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва, а предметом – методика підготовки майбутніх учителів музики до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості. Поставивши за мету теоретичне обґрунтування, розробку, експериментальну перевірку та впровадження методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості, Чен Хань визначила низку завдань, послідовне розв'язання яких зумовило логіку розгортання її наукового пошуку, результатом чого стало підтвердження ефективності запропонованого авторкою наукового доробку.

Беззаперечними є наукова новизна й практичне значення дослідження, що характеризують змістову сторону отриманих результатів.

Вірогідність і достовірність результатів дослідження підтверджено обґрунтованістю вихідних теоретико-методологічних положень, цілісністю та системністю їхнього аналізу, застосуванням під час наукового пошуку підходів, педагогічних принципів та умов, а також авторської методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості, що сприяли отриманню адекватних результатів дослідження.

Детальне вивчення дисертанткою характерологічних ознак досліджуваних категорій з погляду філософії, культурології, психології, педагогіки, музичної педагогіки дозволило Чен Хань скоректувати напрям наукових розвідок, коректно вибудувати структуру дослідження та спрогнозувати наукові результати дослідницького пошуку, які повністю відбивають послідовність його розгортання, підтверджуються достатньою активністю в апробації та відображаються у 18 публікаціях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, 10 – у зарубіжних наукових виданнях та

5 наукових праць, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації (матеріали наукових конференцій).

Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

З огляду на зміст і висновки дисертації, достатню апробацію та досить ефективно впровадження результатів дослідження в освітній процес вітчизняних закладів вищої та передвищої освіти, вважаємо, що матеріали дисертаційного дослідження в цілому й модель методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості, зокрема, підтвердило її дієвість у процесі професійної підготовки вчителів музичного мистецтва та можуть використовуватися під час підвищення їх кваліфікації.

Зміст дисертації, її завершеність та оформлення

Хотілося б відзначити матеріал *першого розділу*, де авторкою ґрунтовно висвітлено основні позиції щодо проблеми формування національної культури школярів у контексті сучасних полікультурних впливів та прерогативних напрямків загальної музичної освіти. Здобувачкою розглянуто концептуальні ідеї педагогів-музикантів щодо застосування народного музичного мистецтва у процесі залучення школярів до національно-культурних здобутків України, Угорщини, Польщі, Китаю, Німеччини, Чехії, Америки тощо. Представлено широкий спектр наукових позицій щодо визначення понять «культура», «національна культура», «національна культура особистості», «національна культура школярів».

Визначено сутнісний зміст підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів. Ми підтримуємо позицію Чен Хань, що для того, щоб забезпечити процес формування національної культури школярів, саме майбутні учителі музичного мистецтва мають відчувати на собі усі почуття, емоції та переживання під час опанування народно-пісенної творчості. Це дасть їм можливість усвідомити усю палітру художніх образів музичних творів і набути здатність у майбутній професійній діяльності робити акцент на певних творах задля виклику і регуляції емоційно-чуттєвих станів у школярів, адже усвідомлення особистісного смислу вивчення народних пісень, як засобу формування національної культури школярів, відбувається на основі внутрішніх та зовнішніх спонукань, формування емоційного ставлення вчителя до народної пісні.

Не викликають сумніву положення дисертантки щодо структури підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості, яка охоплює мотиваційно-ідентифікаційний, художньо-операційний, емоційно-ціннісний та творчо-методичний компоненти.

Проведений ретельний аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми в системі музично-педагогічної освіти дозволив Чен Хань у межах *другого розділу* обґрунтувати основні методологічні підходи (художньо-світоглядний, творчо-діяльнісний, етнопедагогічний та методико-праксилогічний) та педагогічні принципи (принцип особистісно-сміслового ставлення здобувачів до збереження національної культури; принцип інтеріоризації досвіду опанування образною семантикою народних пісень; принцип культуровідповідності художньо-творчої діяльності студентів; принцип інноваційної спрямованості методичної підготовки), системне поєднання яких зумовлено потребами розвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва, оскільки він сам має розуміти ціннісне значення народно-пісенної творчості; знати особливості різних жанрів народної пісні; вміти реалізувати основні функціональні прояви найпоширеніших зразків народної пісенної творчості.

На особливу увагу заслуговують визначені дисертанткою педагогічні умови, які в своїй основі ураховують: активізацію мотиваційного спрямування студентів щодо опанування народно-пісенної творчості; формування здатностей до емоційного висвітлення художніх образів, закладених у зміст народної пісні; розвиток здібностей у власному виконанні передати усю палітру переживань, властивих українському народу тощо. З огляду на виокремлені педагогічні умови, дисертанткою визначено й відповідний їм комплекс методів, що складають основу запропонованої Чен Хань авторської методики, яку організовано за трьома етапами: мотиваційно-регулятивний, художньо-змістовий та інноваційно-діяльнісний.

У *третьому розділі* дослідницького пошуку відповідно компонентної структури, визначено критерії, показники та виокремлено три рівні підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості: продуктивно-творчий (високий), репродуктивний (середній) та пасивно-споглядальний (низький), які всебічно охоплювали цей процес; описано хід і результати попереднього, констатувального, формувального та підсумкового етапів експерименту.

Загалом експериментальна частина дисертації характеризується насиченою, динамічною, цікавою, для сприйняття і відтворення, методикою підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості. Об'єктивне застосування критеріальної оцінки показників готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості сприяють репрезентативності здобутих якісних та кількісних даних, отриманих у

результаті статистичної обробки. Достовірність висновків, на наш погляд, не викликає сумнівів. Вона забезпечується значною теоретико-методологічною базою дослідження, використанням сукупності методів теоретичного, експериментального і практичного рівнів, які взаємодоповнюють один одного.

Умови експериментальної апробації теоретичних і методичних положень дослідження, його хід та аналіз результатів переконують у вірогідності одержаних даних. Наголосимо, що застосування Чен Хань статистичних методів їх обробки (критерій Фішера) гарантує об'єктивність експериментальних результатів.

Цікаво подано матеріал, що увійшов до площини «Додатків», де узагальнено серію опитувальників та анкет як для здобувачів вищої освіти, так і для викладачів й вчителів музичного мистецтва з метою виявлення стану досліджуваної проблеми, з'ясування їхнього ціннісного ставлення до формування національної культури, як феномену, та інтересу до народно-пісенної творчості.

Таким чином, аналіз результатів дослідження Чен Хань дає підстави стверджувати, що воно має теоретичне і практичне значення для розв'язання актуальної проблеми підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості в закладах вищої музично-педагогічної освіти.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи результати представленого дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження і побажання, що носять дискусійних характер:

1. У першому розділі дисертації компонентна структура підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості представлена як теоретична модель. У другому ж розділі подано модель методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості, яка охоплює і методологічно-проектувальний блок (методологічні підходи та педагогічні принципи), і формувально-технологічний блок (компоненти, педагогічні умови, методи, організаційні форми і засоби), і контрольньо-оцінювальний блок. Тобто, в останній моделі представлено і теоретичний, і практичний аспекти підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості. Хотілося б отримати уточнення щодо цих двох моделей.

2. Щодо першої педагогічної умови – «Створення в колективі сприятливого психологічного клімату, що дасть можливість усвідомлювати

національні цінності та свою роль у їх збереженні», постають певні питання. По-перше – не зрозуміло про який колектив йдеться і хто має усвідомлювати національні цінності та свою роль у їх збереженні. По-друге, щодо обґрунтування зазначеної умови, то акцент авторкою, передусім, ставиться на національні цінності та на ціннісну вартість народнопісенної творчості, а не на створенні сприятливого психологічного клімату. Якщо здобувачка розглядає психологічний стан колективу, як такий, що «відображає загальний психологічний настрій і ступінь задоволеності його різними факторами життєдіяльності колективу», то постає питання, яким чином Чен Хань цього досягає?

3. Під час обґрунтування третьої педагогічної умови зазначено, що аналіз наукових досліджень і практичної діяльності дозволив констатувати, що формування національної культури буде успішним за умови спонукання до емоційного переживання художнього образу народної пісні через стимули, що пробуджують індивідуальний світ образів. Вважаємо, що на даному етапі дослідження – під час визначення та теоретичного обґрунтування педагогічних умов, без результатів проведеного експерименту, дана констатація не може бути правомочною. Тільки результати експерименту можуть довести чи спростувати її доцільність та ефективність.

4. В процесі підготовки вчителів музичного мистецтва, в контексті четвертої педагогічної умови: цілеспрямоване застосування інноваційних форм і методів музично-просвітницької діяльності майбутнього вчителя для залучення школярів до народно-пісенної творчості, здобувачкою застосовувались такі форми і методи навчання: лекція, практикум, майстер-клас, культурно-просвітницький проєкт, метод зіткнення суджень, метод експресивно-педагогічного впливу, метод модифікації тощо. Представлені форми і методи на сьогодні є, переважно, традиційними. Постає запитання – в чому полягає їх інноваційність?

5. Матеріал третього розділу – експериментальний етап дослідження – виявився достатньо складним для сприйняття, оскільки простежується певна неузгодженість з візуальним рядом його результатів. Тобто, певні таблиці авторкою перенесено в додатки і це створює незручності для сприйняття математично-статистичної інформації.

Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні високий теоретичний рівень, глибина наукових підходів щодо визначення педагогічних принципів та умов, а також методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості.

Загальні висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх практичну значущість, вважаємо, що дисертація **Чен Хань «Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості»**, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) є актуальним, самостійним завершеним науковим дослідженням, відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.19) та Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, який затверджено Постановами Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її авторка **Чен Хань**, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики
музичної освіти та хореографії
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Васиш

Людмила ВАСИЛЕНКО

Підпис *Васиш* Засвідчук
Начальник відділу кадрів Мелітопольської
державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Анатолій Солоненко
05.05.2019

Ректор

Анатолій СОЛОНЕНКО